

No: 841 – Mahreç İşareti

HEMŞİN ÇORABI

Tescil Ettiren
HEMŞİN BELEDİYESİ

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 10.03.2021 tarihinden itibaren korunmak üzere 09.08.2021 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 841
Tescil Tarihi	: 09.08.2021
Başvuru No	: C2021/000111
Başvuru Tarihi	: 10.03.2021
Coğrafi İşaretin Adı	: Hemşin Çorabı
Ürün / Ürün Grubu	: Çorap / Halılar, kilimler ve dokumalar dışında kalan el sanatı ürünler
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç işareti
Tescil Ettiren	: Hemşin Belediyesi
Tescil Ettirenin Adresi	: Ortaköy Mah. Atatürk Cad. Hükümet Konağı Kat:1 Hemşin RİZE
Coğrafi Sınırı	: Rize ili Hemşin ilçesi
Kullanım Biçimi	: Hemşin Çorabı ibaresi ve mahreç işareti amblemi, ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde yer alır. Ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılmadığında, Hemşin Çorabı ibaresi ve mahreç işareti amblemi, işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Hemşin Çorabı; genellikle koyunyünü ve keçi kılından yapılan iplerle ve 2,5-3 numara 5 adet şiş kullanılarak üretilir. Geleneksel Anadolu motifleri ve doğadaki unsurlardan oluşan motifler kullanılır.

Orta Asya'dan Türk boylarından olan Hemşinliler, folklorik özelliklerini günümüze kadar taşımışlardır. Hemşin Çorabı da bunlardan birisi olup 1879 ve 1881 tarihli Trabzon Vilayeti Salnamesinde "Hemşin nahiyesinde yün çorap vb. ürünlerin imal olunarak her tarafa nakl ile satılır." bilgisi bulunur. Bu durum Hemşin Çorabının coğrafi sınır ile özdeşleştiğini ve ün bağını gösterir.

Hemşin Çorabının karakteristik renkleri kırmızı, mavi, yeşil ve beyazdır. Ayrıca motiflerin belirgin olabilmesi için kontrast renkler seçilir. Genellikle zeminde beyaz ve sarı gibi açık renkler, motiflerde baskın ve koyu renkler kullanılır.

Üretim Metodu:

Yünün hazırlanması:

Koyunların yünü genellikle mayıs, haziran ve eylül aylarında yılda iki kez kırılır. Sonbaharda toklunun yünü kırılır. Yapağı adı verilen bu yünler iyice yıkandıktan sonra güneşte kurutulur. Yabancı maddeler ayıklanır ve kalitesiz yünler ayrılır. Bu işleme Hemşin yöresinde "kerkur etmek" denir.

Yün tarağında yünler tutam tutam taranır. İşlemek için hazırlanan her bir tutam yünü, Hemşinliler "tapul" olarak adlandırır. Yünlerin iyi taranması ve tapul edilmesi daha sonra eğirilirken yani ip haline getirilirken kolay kolay kopmamasını sağlar. Taramadaki amaç hem yünü tozundan toprağından temizlemek hem de birbirine dolanan yünü açmak ve eğirilmesini kolaylaştırmaktır. İyi taranmış yün, istenilen kalite ve incelikte ip elde etmeye yarar.

Yünün işlenmesi:

Tapul tarağında taranan ve hazırlanan bu yünler daha sonra yağ ile bükülür. İlik ile katlar birleştirilerek ip haline getirilir.

Ahşap çubuktan yapılan, inceden kalına doğru giden çubuğun kalın olan alt tarafında bulunan 6-7 cm çapında yuvarlak araşak isimli parça yağın dönmesini sağlar. Bazı yörelerde yağ kirman da denir. İki ayrı yağ, yünler ince bükülerek tek kat ipe doldurulur. Yünler yağ ile iyice inceltirilir ve bükülür. Bükme işlemi elle yapılmaya başlanırken dizden de destek alınarak yağın döndürülmesi sağlanır. Yağın yünü bükmesi için pek çok kez 360 derece dönmesi gerekir. Bu dönme sırasında birbirine dolanan yün, iplik olarak dönüşmeye başlar. Sonrada kopmaması için iğne sarılır. Daha sonra iplik yapma aleti ile yani ilik ile işlenen yünler iki kat bazen üç kat bir araya getirilip ters yönde bükülerek iplik haline getirilir.

Keçi kılı ise yıkanmadan elle temizlenir ve yine elle tel tel çekilerek taranır. İşlenerek ipe dönüştürülmesi koyunyünü ile aynıdır.

Elde edilen yün ipler; soğan kabuğu, ceviz kabuğu, kırmızılahana, çay vb. çeşitli bitkilerle birlikte büyük kazanlarda kaynatılarak renklendirilir.

Hemşin Çorabı, koyunyünü ve keçi kılından iplik üretilerek yapıldığı gibi farklı iplikler ile de üretilebilir.

Çorap örme:

Hemşin Çorabı 2,5 - 3 numara 5 adet şiş (cağ) ile örülür. Örme işine ilk olarak çorabın burun (peceğ) yani ayakucundan başlanır. Çorabın başlama teknikleri ve sayıları ayak numarası ve modele göre değişkenlik gösterir. Burun kısmından başlanan çorap istenilen ölçülere gelene kadar ilmek sayıları arttırılır. Arttırma işlemi bittikten sonra taban ve ön kısım yuvarlak bir şekilde dönülerek örülür.

Bileğe kadar örülen çorabın alt iki şiş ile taban kısmı örülür ve topuk eğilerek ökçe kısmı tamamlanır. Konç kısmı, yani bilekten yukarı ya da ön ve arka yüzüne, ortadan yukarıya doğru renkli iplerle motifler yapılır. Konç kısmı istenilen uzunlukta örüldükten sonra, 4 parmak genişliğinde lastik örülüp renkli ip ve farklı örnekler kullanılarak süslenir.

Çorap peronk olarak adlandırılan bitirme tekniği ile tamamlanır. Peronk bazen şiş ile bazen iğne ile yapılır. Beyaz çoraplar ile renkli çoraplar, başlangıç ve bitiş olarak hemen hemen aynıdır.

Geleneksel Anadolu desenleri ile doğadaki hayvanlardan, bitkilerden ve eşyalardan esinlenerek kuşgözü, kuş bacağı, koçboynuzu, zincir, keroç, at nalı, kaytan, koyungözü vb. isimler ile adlandırılan şekiller işlenir. Ayrıca çorap ören kişinin ustalığına ve yaratıcılığına bağlı olarak farklı motifler de yapılabilir.

Çoraplardaki motifsiz kısımlarda ip, şişin önünden bir ters bir düz alınarak örülür. Örme düzenindeki değişiklikler, motiflerin şekillerinden kaynaklanır.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Hemşin Çorabının geçmişi yazılı kaynaklarda 1879 yılına dayanır. Coğrafi sınır ile ün bağı bulunan Hemşin Çorabının tüm üretim aşamaları, coğrafi sınırdaki gerçekleştirmelidir.

Denetleme:

Denetimler Hemşin Belediyesinin koordinasyonunda; Hemşin Belediyesi ve Hemşin İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğünden konuda uzman birer kişinin katılımıyla oluşan denetim mercii tarafından gerçekleştirilir. Denetimler her yıl en az bir kez düzenli olarak, ayrıca şikâyet halinde ve gerekli görülen durumlarda her zaman yapılır.

Denetim mercii; Hemşin Çorabının üretim metoduna uygunluğunu, çorabın tamamlama tekniğine uygunluğunu ve Hemşin Çorabı ibaresi ile mahreç işareti ambleminin kullanımının uygunluğunu denetler.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.